

Непагасная зорка Аляксандра Шыдлоўскага

Крыніца публікацыі: Турмасав, Л. Непагасная зорка Аляксандра Шыдлоўскага / Любоў Турмасав // Краязнаўчая газета. – 2013. – Верасень (№ 35). – С. 2,5.

У Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я. Ф. Карскага ў межах творчага праекта «Яны узбагацілі культуру Гродзеншчыны» адбылася вечарына, прысвечаная памяці Аляксандра Канстанцінавіча Шыдлоўскага, заслужанага дзеяча культуры БССР, ганаровага грамадзяніна гарадоў Гродна і Смаргоні, кампазітара, паэта, культурна-грамадскага дзеяча, нястомнага рупліўца на ніве беларускай культуры і шчырага патрыёта. Аляксандр Канстанцінавіч заўсёды заставаўся пасля доўнага мінапахісным у сваёй вернасці роднаму. Ён з той кагорты заходнебеларускіх інтэлігентаў (Рыгор Шырма, Генадзь Цітовіч, Антон Валынчык, Віктар Роўда), якія прайшлі суровую загартоўку жыцця і выраслі як музычныя дзеячы; яны заўсёды хіліліся да народных творчых традыцый, да ўрокаў спадчыны.

Аляксандр Канстанцінавіч нарадзіўся 18 чэрвеня 1911 года ў прыгожым месцы – вёсцы Мінкі на Смаргоншчыне. Віленская губерня ўваходзіла тады ў склад царскай Расіі. Шматдзетнай сялянскай сям’і, у якой было пяцёра дзяцей, жылося не салодка. Але яшчэ горш стала, калі грывнула Першая сусветная вайна. Людзі здымаліся з месцаў і беглі на ўсход, каб уратавацца ад смерці.

У 1921 годзе, калі вайна скончылася, туга па родным гняздзе накіравалася м’ю Шыдлоўскіх на Радзіму. Цяпер Смаргоншчына ўжо ўваходзіла ў склад панскай Польшчы. Дом быў разбураны вайной, доўга жылі ў зямлянцы, цяжка працавалі і будаваліся. Аляксандр працягваў вучобу ў школе ў Смаргоні, цяпер ужо польскай. Але тут у бацькоўскім кутку рана кранула душу родная песня, якая чулася, здавалася, паўсюль. Падуплывам масавагаруху Беларускай сялянска-рабочай грамады, да якой належалі і бацька, і шмат хто з аднавяскоўцаў,

фармавалася грамадская свядомасць, пачуццёнацыянальнай годнасці, якое прывяло ў Віленскую беларускую гімназію, з якой быў выключаны за ўдзел у вызваленчым руху і апынуўся за турэмнымі кратамі. У 1929 годзе паступіў у Клецкую беларускую гімназію, але і з яе быў выключаны.

Аляксандр з юнацтва свята верыў, што чалавек нараджаецца дзеля таго, каб быць вольным і шчаслівым, не мог пагадзіцца з тым, што лічаць другарадным яго народ, яго культуру, яго мову. Таму стаў рэвалюцыянерам-падпольшчыкам, удзельнічаў у пасольскім рабоча-сялянскім клубе «Змаганне», працаваў інструктарам Віленскага акруговага камітэта камсамола Заходняй Беларусі, у 1930 годзе быў абраны дэлегатам ад сялянскай моладзі на Кангрэс у Берліне. Перакананне ў правільнасці абранага шляху дапамагло яму перанесці 5 гадоў турмы ў якасці палітычнага вязня, у тым ліку ўзнакамітай сваёй жорсткасцю турме Лукішкі, Серадзскай турме, працу на земляных работах у Вільні, грузчыка вугалю і будаўніка ў Варшаве. Цяжкасці загартавалі яго волю, яго характар, ён застаўся верным сваім ідэалам у служэнні Радзіме.

У 1939 годзе адбылося ўз'яднанне Заходняй і Усходняй Беларусі. Аляксандр вярнуўся ў бацькоўскую хату. Ён прыглядаўся да жыцця сялянаў. Уважліва ўслухоўваўся ў мелодыі і песні вяскоўцаў. Прырода шчодрана дзяліла гэтага чалавека не толькі высокай духоўнасцю, моцнай фізічнай сілай, але і прыгожым, непаўторным па тэмбры голасам і тонкай музыкальнасцю. Таму на пачатку 1940 года Аляксандр Шыдлоўскі быў запрошаны Рыгорам Рыгоровічам Шырмай у толькі створаны Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца ў якасці спевака. Здаецца, здзейсніліся мары. Песні на роднай мове шырока і вольна паплылі па краі.

Але новая вайна, яшчэ больш жорсткая і крывакая, зноў пагнала Аляксандра Канстанцінавіча па свеце. 22 чэрвеня 1941 года Дзяржаўны ансамбль быў на гастролях у Арле. Потым – Масква, выступленне на прызыўных пунктах, далей – Краснаярск, Навасібірск, Сярэдняя Азія, абслугоўванне эвакуацыйных шпіталяў, цяжкія паўгалодныя вандроўкі...

У 1944 годзе калектыў вяртаецца на сваю знявечаную, але ўжо вызваленую зямлю і выступленнямі для воінаў і ІІІ Беларускай фронту, пачалося адраджэнне жыцця.

У ансамблі Аляксандр Канстанцінавіч напаткаў і сваё каханне, сваю зорачку на усё жыццё – спявачку Барбару Яўхімаўну. У 1946 годзе, пасля Перамогі, нарадзіўся сын, у гонар дзеда названы Канстанцінам. Пазней з'явіліся на свет дачушкі – Вера і Любоў.

Ужо ў сталым узросце, сямейны чалавек і бацька, ён усё ж вырашыў здзейсніць сваю юнацкую мару – атрымаць адукацыю. Паступае завочна і паспяхова заканчвае ў 1950 годзе Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя

М.В. Ламаносава. У ягодышломе запісана: «Навуковыработнікугаліне гістарычныхнавукаў, выкладчык ВНУ, настаўнік СШ». З Гродна ўМінск, у складзе ансамбля, сям'яШыдлоўскіх ужо не паехала. Аляксандр Канстанцінавіч выкладае гісторыю ў СШ №10.Кіруевучнёўскім хорам, стварае іншыяхаравыякалектывы ў горадзе. І цяга да мастацтваперамагла гісторыю.

У 1960 годзе А. Шыдлоўскі атрымлівае ганаровае званне «Заслужаныдзееч культуры БССР» і становіццадырэктарамабласнога Дома народнайтворчасці.У актывеяго 11-гадовайпрацы на гэтайпасадзе – стварэнне высокамастацкіх аматарскіхкалектываў, якія і цяпершырокавядомыя; адкрыццёпершага ў Беларусі музея народнайтворчасці;сумленнаешчыраванне на ніве захавання і зберажэннянеацэннага скарбу – народнайтворчасці

І – песні.. Іху Аляксандра Канстанцінавіча больш за 200.Першыягозборнікубачыў свет у 1964 годзе. У пабудовепесеньШыдлоўскага, меладычныммалюнкуглыбокаадчуваеццаарыентацыя на фальклорныятрадыцыі сваёйзямлі.У іх удала спалучаюццааталентпаэта і талент кампазітара.

Тут да месчасловыАляксандра Канстанцінавіча: *«Як паветра, як хлеб, чалавекупатрэбна песня. Без яечалавекзастаеццабяскрылым».*

І ў гэтых словах – не поза стваральнікамусыкі, а мудрая перакананасцьчалавека, які пражыў нялёгкаежыццё і аддаў песнісілы, любоў, талент.

Празусёжыццё, нягледзячы на ўсе перашкоды, сэнсамжыццяАляксандра Канстанцжавіча Шыдлоўскага была не толькі вялікаялюбоў да ўсягороднага, але і нязгаснаежаданнезахавацьусё, паглыбіць і перадацьнашчадкама на вякі.Аляксандр Канстанцінавіч рабіў ўсёзалежнае і не заўсёдызалежнае ад ягодзеляздзяйсненнясваёймары.

Асноўныя вехібіяграфіізнакамітагагродзенскага кампазітара не раскрываюцьмаштабнасцьягоасобы. Але ўспамінылюдзей,якія яго добра ведалі,працавалі побач, карысталіся слухнымі парадамі, дапоўняцьшматграннывоблікАляксандра Канстанцінавіча.

З аповеда прафесара, кандыдата філалагічных навук, вялікагазнаўца і глыбокагадаследчыкабеларускай культуры Аляксея Міхайлавіча Пяткевіча паўстаў вобраз АляксандраКанстанцінавіча Шыдлоўскага як глыбокагадаследчыка песеннай культуры Гродзеншчыны. Яго гіпотэзызаўсёды знаходзілі пацверджанне ў архіўных дакументах, навуковыхдаследаваннях.

Аляксандр Канстанцінавіч заўсёды апекаваўся развіццём музычнага песеннага мастацтва на Гродзеншчыне, ніколі не адмаўляўу дапамозе

маладзейшым гродзенскім кампазітарам. На вечарыне прысутнічаў вядомы гродзенскі кампазітар, музыкант, педагог, паэт і вялікі аматар самадзейнага мастацтва, які аранжыраваў для аркестравай трупы народнага ансамбля песні танца «Нёман» не адну песню Аляксандра Канстанцінавіча. Яўген Канстанцінавіч Петрашэвіч ўзгадаў супольную творчасць са старэйшымі калегамі.

Лёсна камятага гродзенскага кампазітара цесна злучаны з народным ансамблем песні танца «Нёман». Аб плённа-госупрацоўніцтве з калектывам апавадала заслужаны дзеяч культуры Беларусі, былы хормайстар Ганна Іванаўна Стрыха.

З першых дзён працы дырэктарам Гродзенскага абласнога Дома народнай творчасці побач з Аляксандрам Канстанцінавічам была старшы інспектар-метадыст гэтай установы Зінаіда Мікалаеўна Арцюховіч, якая стала яму і паплечкам, і аднадумцам, і сябрам. Вобраз мудрага кіраўніка, сапраўднага настаўніка моладзі, які стаў для іх родным бацькам, паўстаў з выступу знакамітага культурнага дзеяча Гродзеншчыны, былога начальніка аддзела ўстановаў культуры, народнай творчасці і мастацтва ўправлення культуры аблвыканкама Зінаіды Мікалаеўны Арцюховіч. Дапоўнілі і паглыбілі вобраз Аляксандра Канстанцінавіча былы супрацоўнік абласнога Дома народнай творчасці Алена Аляксандраўна Трацякова і пераемнік на пасадзе дырэктара гэтай установы Марк Аляксандравіч Коп. Апрача гэтага, лёс звёў яго з Аляксандрам Канстанцінавічам яшчэ ў далёкія 1950-я гады, калі апошні быў яго настаўнікам гісторыі ў тагачаснай Гродзенскай чыгуначнай СШ № 10. Як падкрэсліў Марк Аляксандравіч А.К. Шыдлоўскі быў не толькі глыбокім знаўцам гісторыі, але і настаўнікам ад Бога.

І несумненна, асоба Аляксандра Канстанцінавіча не раскрылася б на поўніцу, каб не ўспаміны самага блізкага для яго чалавека – дачкі Веры Аляксандраўны. А ўнучка Люба зачаравала усіх прысутных выкананнем песні «Колькі ў небезор...», якую даўно ўжо называюць народнай. Яна стала ўвайшла ў рэпертуар сяброўскіх дысямейных бядоў. Калі песня лічыцца народнай, нягледзячы на тое, што мае аўтара, то гэта найвышэйшая адзнака таленту аўтара. Шыкоўна маздабленнем вечарыны сталі песні Аляксандра Шыдлоўскага і песні прысвечаныя слыннаму дзеячу гродзенскай культуры. Яны прагучалі ў выкананні народнага вакальнага ансамбля «Гармонія» і дуэта Тацяны Харчанкі і Яўгена Петрашэвіча.

Пад час вечарыны дзейнічаў адкрыты прагляд «Непагасная зорка Аляксандра Шыдлоўскага», дзе былі прадстаўлены зборнікі песень кампазітара, рукапісы яго твораў. Экспанаваліся дакументы аб гэтым славуцім чалавеку: артыкулы з энцыклапедычных выданняў, навуковых зборнікаў, перыядычных выданняў, шматлікія фотаздымкі. Сярод іх – унікальныя фота 1920-х гадоў (падчас вучобы ў Віленскай беларускай

гімназіі), 1930-х гадоў (з сябрамі-членамі КПЗБ), 1940 - пач. 1950-х гадоў (у складзе Беларускага ансамбля песні і танца). Каштоўнымі экспанатамі сталі ўзнагароды. Сярод іх – пасведчанне аб прысваенні званняў «Заслужаны дзеяч культуры БССР», «Ганаровы грамадзянін г. Смаргонь», шматлікія медалі ды іншыя. Імпрэза дазволіла ўзгадаць многім абнасычаным працоўным і творчым лёсе, які нягледзячы на цяжкасці, усё ж быў плённым і цікавым.